

Tõrva Vallavalitsusele

30. december 2023

Teema: Märkused ja vastuväited Tõrva valla eriplaneeringuala asukoha eelvaliku kohta (algatatud Tõrva Vallavolikogu 25.10.2022 otsusega nr 1 - 3/2022/24).

Lugupeetud Tõrva Vallavalitsus,

Alljärgnevalt leiate minu vastused ja edasised küsimused, mis tulenevad Tõrva Valla eriplaneeringu asukoha eelvaliku lähteseisukohtade ja keskkonnamõju strateegilise hindamise avaliku väljapaneku dokumentide avaldamisest.

Ootan teie kirjalikku vastust.

Minu kommentaarid ja täiendavad küsimused leiate alljärgneva tabeli paremast veerust. Tõrva valla vastused, millele kommentaarid viitavad, leiate keskmisest veerust! Ühtlasi palun, et Tõrva vald teavitaks mind niipea, kui võimalike alade või kaardistamise kohta on saadaval rohkem üksikasju. Samuti palun mulle saata valitud alade ("Potentiaalselt sobilik alad" KSH dokumendis) geograafilised piirid *shapefile*'ina vms, et saaksin teha edasisi uuringuid.

Lugupidamisega,

Dr. Jan-Peter George

Konkreetsed märkused planeeringu raamdeklaratsiooni kohta Lehekülg 7, 1.1 Eesmärk, vajadus ja ülesanded: → Kavandatav tuulepark koosneb tõenäoliselt täpsest (või vähemalt ligikaudsest) arvust tuulegeneraatoritest. Kogu dokumendist ei selgu, kui palju tuulikuid on kavandatud (2, 10 või 100?). See teave on oluline, et hinnata projekti ja selle mõju piirkonnale.	Planeeringu koostamisel selgub võimalik tuulepargi ala, tuulikute arv ja kõrgus.	Küsimusele ei ole vastatud. On tähelepanuväärne, et KSH ei suuda isegi kajastada kavandatava projekti ulatust. Kuidas on niimoodi hinnatud võimalikku mõju keskkonnale?
→ Ei ole selge, milliseid kriteeriume kasutati joonisel 1 esitatud punase tsooni (planeeringuala) valimisel. Kas piirkond asub väga suure tuulekiirusega piirkonnas, kas piirkonda iseloomustab madal asustustihedus või on tegemist piirkonnaga, millel potentsiaalselt ei teki tuuleparkide planeerimiseks erilisi nõudeid (nt kaitset	Planeeringuala on arendaja taotlusel määratud ala, milles esineb tuulepargi arendamise huvi ja seega otsitakse sobivaid asukohtasid tuuleparkidele.	Küsimusele ei ole vastatud. Küsimus on, miks?
→ Põhjendusi tuleks üksikasjalikult kirjeldada ja täiendada asjakohaste kirjandusallikatega. 150 ha suuruse ala (vt. tekst) põhjendamisest ei piisa, sest selliseid alasid on Eestis kümneid tuhandeid kordi rohkem.	Tuulepargi minimaalne suurus on määratud arendaja taotluses.	Küsimus jääb lahtiseks. Ootan vastust.
→ Kui tuulegeneraatorite kõrguse, arvu ja tõhususe kohta ei ole ikka veel plaani, siis tekib küsimus, kuidas on koostatud selle konkreetse projekti äriplaan ja riskianalüüs? Ma ei suuda ette kujutada, et Evecon OÜ ilmutab huvi eriplaneeringu ja sellega seotud uuringute läbiviimiseks, ilma et ta oleks eelnevalt välja arvutanud, kui palju	Arendaja Evecon OÜ on vallale avaldanud soovi eriplaneeringu algatamiseks ja on võtnud äririski finantseerida planeeringu	Küsimus jääb lahtiseks. Ootan vastust.

generaatoreid on vaja, et toota elektrit kasumlikult.	koostamist.	
Lehekülg 12, 1.3.5 Helme valla üldplaneering → „Ehitamise vajadus roheline võrgustiku aladele peab olema põhjalikult läbikaalutud ja põhjendatud, järgida tuleb ehitiste mõju maastikule ja rohevõrgustiku toimimisele. Inimese poolt kavandatava tegevusega ei tohi ohustada roheline võrgustiku toimimist. Stabiilse roheline võrgustiku säilimiseks on oluline säilitada metsade massiivsus ning tagada väiksemate metsaribade sidusus. Roheline võrgustiku aladel on prioriteediks väärtuslike metsa-, soolade ja poollooduslike koosluste säilitamine, erinevate liikide elupaikade ja kasvukohtade säilimine.”	Mõju rohelinele võrgustikule, sh vajalikke meetmeid siduse tagamiseks hinnatakse KSH käigus (hindamisvaldkonda käsitletud KSH programmi ptk 2.5.3). Valga maakonna arengustrateegias 2035+ puudub kirjas viidatud rohevõrgustiku aladel	<i>Ka see on vale. Dokumendis on selgesõnaliselt öeldud: „Rohelist võrgustikku ja väärtuslikke maastikke käsitletakse olulise ressursina, mis kätkeb endas maakonna mainet kujundavaid loodusväärtusi, samuti paljusi puhkemajandusele arenguvõimalust pakkuvaid lisaväärtusi.”</i> Ma palun KSH autoritel kõigepealt dokumendid läbi lugeda ja siis vastata!
Lehekülg 15, 1.4 Potentsiaalselt sobivate alade esmane selgitamine → See näitab taas, et mõlemad arenduspiirkonnad on täiesti sobimatud, sest mõlemad piirkonnad kattuvad selgelt 1. ja 2. tsooniga. Isegi kui praegune elupaik oleks kasutamata (nt elupaikade tõsise degradeerumise tõttu), ei oleks see mõjuv põhjus erandi tegemiseks, sest ELi elurikkuse strateegia aastani 2030 on sõnastanud kaks selget eesmärki, mida kõik liikmesriigid peavad rakendama 2030. aastaks: • kaitsealade loomine vähemalt 30 % Euroopa maismaa- ja merealal, laiendades olemasolevaid Natura 2000 alasid. • Taastada halvenenud ökosüsteemid kogu ELis 2030. aastaks mitmete konkreetsete kohustuste ja meetmete abil. Euroopa Ülemkogu võttis strateegia vastu 23.10.2022 ja kohustab liikmesriike integreerima eesmärgid täielikult teiste sektoritega, nagu põllumajandus, kalandus ja metsandus, ning rakendama ELi poliitikat nendes valdkondades sidusalt. Strateegia on eesti keeles kättesaadav järgmisel lingil: https://eurlex.europa.eu/legalcontent/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020DC0380	Selgitame, et ptk 1.4. joonisel 3 esitatud maismaalinnustiku analüüsi kohaste tsoonide paiknemine on informatiivse sisuga esitamaks täiendavate võimalike kitsenduste esinemise infot. Tsoonid ei pruugi olla tuulepargi rajamist täielikult välistavad, kuid tsoon 1 ja 2 aladega kattuvatel potentsiaalselt sobilike alade osadel on suur	See väide ei ole õige. Natura 2000 alade suhtes kohaldatakse ranget kaitsekorda vastavalt loodusdirektiivi artiklile 6. Loodusdirektiivi artikli 6 lõikes 2 sõnastatud "halvenemise keeld" kohustab iga liikmesriiki võtma asjakohaseid kaitsemeetmeid, et vältida "looduslike elupaikade ja liikide elupaikade halvenemist ning nende liikide märkimisväärtset häirimist, kelle jaoks alad on määratud".

	tõenäosus linnustikust tulenevate kitsenduste esinemiseks, mille ulatus vajab KSH käigus selgitamist. Elurikkuse strateegia eesmärgid kuuluvad täitmisele riiklikul tasemel sarnaselt taastuenergia eesmärkidega.	Euroopa Kohus on juba mitmel korral selgeks teinud, et see on liikmesriikide pidev kohustus. Seega peab KSH tagama, et elupaikade seisund ei halveneks alade valimisega.
Lehekülg 21, 2.4.2 Veekeskkond "Põhjavesi on eriplaneeringu alal peamiselt suhteliselt kaitstud ning kohati leidub alasid, kus põhjavesi on keskmiselt kaitstud." Siinkohal on lugejale oluline arusaadavalt selgitada, et Põhjavee kaitstuse kaardi seletuskirja kohaselt tähendab näiteks keskmiselt kaitstud ala teiste sõnadega mõõdukalt reostusohhtlikku ala. Samuti tuleb arvestada seda, et põhjavee kaitstus sõltub paljudest teguritest, millised võib jagada kolme gruppi – looduslikud, tehnogeensed ja füüsikalis- keemilised. Tehnogeensete tegurite hulka kuulub eelkõige mitmesuguste reostusallikate esinemine maapinnal ja reoaine sattumise viis põhjavette. Füüsikalis-keemiliste tegurite hulka kuuluvad eelkõige saasteainete ja saastekomponentide spetsiifilised omadused, nende migratsioonivõime, sorbeeritavus, saasteainete ning kivimite ja vee vastastikune toime. Sellest järeldub, et tuuleparkide rajamine suurel territooriumil võib tuua muutusi ka eelnimetatud teguritesse, mis on olnud põhjavee reostuskaitstuse hindamise kriteeriumiteks.	Vastavalt märkusele täiendame sõnastust tuues välja lisaks põhjavee kaitstusele ka sellele vastava reostustundlikkuse. Selgitame, et KSH programmis kajastatud põhjavee looduslik kaitstus sõltub ikka eeskätt geoloogilisest ehitusest ning ei ole oodata, et tuulepargi rajamine muudaks piirkonna põhjavee kaitstuse hinnanguid.	Ma kahtlen selles. Tõenäosus, et põhjavee tase muutub, on üsna suur. Selleks on vaja hüdroloogilisi aruandeid, mis hõlmavad tulevase kliimatingimusi modelleerimisel. Eriti kohtades, mis asuvad metsade vahetus läheduses! Subjektiivsest kommentaarist siinkohal ei piisa!
Lehekülg 23, 2.4.5 Looduskeskkond Siin näidatud vaid 600 m (Tünder LKA) ja 1,4 km (Holdre	Mõju linnustikule, sh	Mina näen seda teisiti ja ma arvan, et ka Eesti

kaljukotka püsielupaik) kaugused tõestavad muljetavaldavalt, et lõunapoolne ala on täiesti sobimatu. Mõju olemasolevale metsise (<i>Tetrao urogallus</i>) populatsioonile oleks dramaatiline, sest kogu populatsioon vajab kuni 50 000 ha sobivat elupaika. Selle linnuliigi tundlikkus elupaikade häirimise suhtes on hästi teada, kuid seda ei ole käesolevas dokumendis isegi mainitud. Isegi „Maismaa tuuleparkide mõjust elustikule ja Keskkonnaameti soovitusel nende planeerimise kohta kohaliku omavalitsuse üldplaneeringutes“ (10.11.21) on selgelt kirjas, et puhvertsoonid metsisele, mida kaitstakse Tüdre Looduskaitsealal, ja kotkalistele on suuremad käesolevas dokumendis avaldatud väärtustest, sealhulgas on punasega toodud välja, et: „Lindude ja käsitiivaliste olulised rändekoridorid ja rändepeatuspaid väljaspool kaitsealasid jätta tuulikutele sobivatest aladest välja.“ Lisaks kirjutatakse, et: „Eesti Ornitoloogiaühingu (2021) poolt läbiviidud analüüsi järgi on sidususe säilitamiseks mängualadest 10 km raadiuses vajalik hoiduda looduslike elupaikade sidusust vähendavatest arendustest ja maakasutusest.“ Kaljukotka (<i>Aquila chrysaetos</i>) liikumisterritooriumi suuruseks hinnatakse erievatel allikatel isegi kuni 70-100 km² suuruseks.	vajalikke kauguseid erinevate liikide elupaikadest, selgitatakse KSH käigus lähtudes ornitoloogide hinnangutest. Selgitame, et Tõrva eriplaneeringus käsitletavatest potentsiaalselt sobilikest aladest lõunapoolne on üks väga vähestest aladest Eestis, mis jääb vähemalt 1 km kaugusele elamutest ning väljaspoole Eesti Ornitoloogiaühingu poolt koostatud üle Eestilise maismaalinnustiku analüüsi kohaseid tõenäoliselt oluliste kitsendustega tsoone 1 ja 2.	Keskkonnaamet näeb seda teisiti. KSH alahindab massiivselt ala tähtsust haruldaste liikide jaoks! Allpool on toodud Keskkonnaagentuuri kriitika KSH-le: <i>„Eriplaneeringu ala on uuritud vähe, kuid üldiselt on tegu olulise linnustiku alaga (rohevõrgustiku tuumala). Loodusmassiivis Läti piiri ääres on olulised elupaigad metsisele (Tetrao urogallus) ja teistele kanalitele, kanakullile (Accipiter gentilis) ja teistel röövlindudele, lisaks ka tõenäoliselt must-toonekurele (Ciconia nigra), Lagesoo on oluline elupaik kaljukotkale, kultuurmaastik väike-konnakotkale. Musttoonekure, kanakulli või kanaliste kindlaks tegemine saab efektiivsemalt toimuda ainult sobival ajal ja õige metoodikaga inventeerides, sageli on vaja selleks ka mitut aastat. Seetõttu on vaja, et igas etapis</i>
---	--	---

		pööratakse linnustiku uuringutele kõrget tähelepanu. Palume täpsustada KSH raames teostatavate loodusuuringute (eelkõige linnustiku uuringu) mahtusid ja meetodikaid (täpsusastet). Muuhulgas tuleb välja tuua loend inventuuridest ja täpsustada, millisel alal uuringud läbi viiakse – kas eriplaneeringu alal või kahel potentsiaalsel sobilikul alal. Seda lähtudes ka dokumendi lk 7 esitatud suunistest – „Looduskeskkonna alased uuringud tuleb teostada täielikult I etapis” ning dokumendi lk 28 märgitust – „võimalik on, et kohaspetsiifiliste vaatluste abil osutub võimalikuks analüüsis esitatud tsoneeringute täpsustamine”. Kas läbiviidavad uuringud ning nende alusel koostatav KSH aruanne annavad lõplikud järeldused avalduva mõju osas või on pigem tegemist eeluuringuga, millele
--	--	---

		<i>järgnevad täpsustavad uuringud järgmistes arendusetappides?" (Keskonnaamet)</i>
→ Järeldused tabelis 2, punkt 2.5.1 (lk 27): "Arvestades vahemaad ja kaitse-eesmärke, siis on mõju välistatud. Ei ole oodata, et tegevus ei otseselt ega kaudselt loodusala kaitseeesmärke mõjutaks" näitavad, et need põhinevad pigem sisetundel kui teaduslikul analüüsil. See järeldus on täiesti sobimatu kahel põhjusel: 1) See, kas mõju saab välistada või mitte, peab olema tulevaste uuringute teemaks ja seda ei saa pidada käesoleva eelhindamise raames juba kindlaks tehtud faktiks. 2) Vahemaid tuleb hinnata asjaomaste liikide populatsioonide, mitte üksikute esinemiste kontekstis. Joonis 9 (lk 26) näitab väga selgelt, et lõunapoolne planeeringuala võib takistada isendite rännet Tüdre Loodusala ja Lasa Loodusala vahel ning põhjapoolne ala võib takistada rännet Rubina Loodusala ja Lasa Loodusala vahel.	Selgitame, et viidatud tabel 2 on osa Natura eelhindangust. Natura hindamisel vaadeldakse kitsalt ainult mõju konkreetse Natura ala kaitse-eesmärkide suhtes. Käesolevas Natura eelhindamises on jõutud järeldusele, et piirkonnas paiknevatele Natura loodusalade kaitse-eesmärkidele on mõju välistatud. Vaadeldud loodusalade kaitse-eesmärkideks on taimekooslused, seega ei käsitleta mõju isendite rände. Seoses vahemaaga on mõju taimekooslustele välistatud, sest ka ehitustegevuse suhtes tundlikumate taimekoosluste	Mõju ei tuleks vaadelda mitte ainult üksikute Natura 2000 alade puhul, vaid mõju kogu võrgustikule. See hõlmab ka edasist killustumist ja takistusi isendite liikumisele alade vahel. Soovitan lugeda dokumenti: "<i>Connectivity of Natura 2000 Forest Sites</i>", mille Euroopa Komisjon 2013. aastal avaldas.

	(märgalakooslused) puhul loetakse võimaliku mõjuala ulatuseks kuni 250 m.	
Lehekülg 36, 3 Eriplaneeringu osapooled ja KSH ekspertrühm Ekspertide meeskond on minu hinnangul ebapiisav ja ebatäielik. Puuduvad metsa ja metsa-kliima suhete eksperdid, populatsiooniökoloogid ja vajaduse korral populatsioonigeneetikud, kes suudavad hinnata elupaikade killustatuse mõju haruldastele ja ohustatud liikidele. Samuti puudub elanike nõukogu (asjaomastest isikutest, keda antud projekt mõjutab), sotsiaal-majanduslik ekspert, kes kaasaks ja osaleks koos avalikkusega.	Selgitame, et piirkonna elanike ja teiste huvigruppide kaasamine toimub läbi avatud planeeringuprotsessi. Elanikel on võimalik planeeringu protsessis osaleda nii eraisikutena kui kohalikke elanikke koondavate ühenduste koosseisus. KSH programmis esitatud ekspertrühm on moodustatud KSH juhteksperdi poolt lähtudes keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadusest ja koosneb KSH jaoks vajalike alusuuringute ja eksperthinnangute andmiseks vajalikest pädevatest isikutest.	Kuna antud dokumendist nähtub ilmselgeid vastuolusid ELi metsastrateegiaga 2030, nõuan, et ekspertrühma tuleb kaasata metsaekspert. Lisaks, ka siinkohal tahaksin viidata Keskkonnaagentuuri kommentaarile, mis seab ekspertide meeskonna kahtluse alla: <i>„Linnustiku eksperdina on KSH-sse kaasatud Hannes Pehlak. Muuhulgas lähtudes eespool märgitud kaljukotka kaitse aspektist, peame vajalikuks, et töösse oleks kaasatud ka röövlindude eksperte. Lk 37 on tabel 4 viide linnustiku uuringute tegija OÜ Xenus kodulehele, mis küll ei anna ülevaadet OÜ Xenus varasematest uuringutest. Kuna teiste ekspertide puhul on ära märgitud kvalifikatsiooni näitav haridus,</i>

	Eksperdid on kaasatud lähtudes mõju hindamise ulatusest ja senisest praktikast tuuleparkide mõju hindamistes. Selgitame et tuulepargi rajamisel (ka metsamaale) on täheldatud barjääriefekti võimalust ainult teatud linnuliikide osas ja seda juhul kui ulatuslik tuulepark kavandatakse olulistesse rändekoridoridesse. Antud planeeringu puhul puuduvad eeldused populatsioonide killustatuse tekitamiseks tasemel, mis eeldaks populatsiooniökoloogide või – geneetikute kaasamist. Loomastiku liigirühmadest on tuuleparkide puhul potentsiaalselt enim mõjutatud	<i>võiks seda teha ka Hannes Pehlaku ja Jaanus Remmi (OÜ Rewild) puhul. Praegusel kujul esitatuna ei pruugi OÜ Xenus ornitoloogilise ekspertiisi tegijana näida usaldusväärne. Kuna uuringud on juba tegemisel, siis saab ilmselt juba lisada ka ornitoloogide nimesid, kellega OÜ Xenus konsulteerib/koostööd teeb. OÜ Rewildi kodulehelt on isikute kvalifikatsioon kiiresti leitav."</i>
--	--	--

	linnud ja nahkhiired, mille mõlema osas on ekspertrühma kaasatud pädevad eksperdid. Metsakoosluste osas on tegu majandusmetsaga, mille osas on olemas metsakorralduse andmestik sh kaardistatud on metsa vääriselupaigad. Täiendavat metsa inventeerimise vajadust ja seega metsaspetsialistide kaasamist KSH programmis ette ei nähta. Sotsiaalsete mõjude hindamist KSH programmis kirjeldatud hindamisulatuses teostab KSH juhtekspert. Majanduslike mõjude hindamine KSH hindamisulatusse ei kuulu ja seega vastava eksperdi vajadust ekspertrühma	
--	---	--

	koosseisus ei nähta.	
Planeerimisseaduse § 96 lõige 2 sätestab, et "kohaliku omavalitsuse eriplaneeringut ja keskkonnamõju strateegilist hindamist ei algatata eelkõige juhul, kui: 2) on ilmne, et algatatava planeeringu elluviimine tulevikus ei ole võimalik; 3) selleks on muu ülekaalukal avalikul huvil põhinev põhjus või planeeringu koostamise korraldaja eelarves puuduvad vahendid planeeringu koostamise, koostamise tellimise ja mõjude hindamisega kaasnevate kulude kandmiseks ja planeeringu koostamisest huvitatud isik selliseid kulusid ei kannab. ▪ Miks on ilmne, et algatatava planeeringu elluviimine tulevikus on võimalik? Millistele dokumentidele, nagu finantskalkulatsioonid, kinnituskirjad, kokkulepped, load, see põhineb?	Planeeringu algatamisel ei olnud asjaolusid, mis välistavad planeeringu elluviimise. Vastupidiselt, Energiamajanduse korralduse seadus (EnKS) § 321 sätestab, et elektrienergia summaarsest lõpptarbimisest moodustab taastuvenergia vähemalt 100 protsenti aastaks 2030. Selle täitmise võimalikuks kaalumiseks läbi planeeringuprotsessi on Tõrva vald algatanud eriplaneeringu. Arendajaga sõlmitud leping tagab planeeringuprotsessi finantseerimise arendaja poolt.	Energiamajanduse korralduse seadus (EnKS) ei ole selles kontekstis argument. On vaieldamatu, et taastuvate energiaallikate laiendamine on riiklik vajadus. Kuid see ei ole aluseks siinkohal kohaldatava detailplaneeringu menetlusega, sest tegemist on kohaliku omavalitsuse eriplaneeringuga. Kohaliku omavalitsuse eriplaneering peab alati lähtuma kohalikest huvidest ja vajadustest. Tahaksin veel kord tsiteerida Planeerimisseaduse § 10, mis sätestab, et planeerimistegevuse eest vastutav isik peab kaaluma erinevaid huve, sealhulgas avalikke huve ja väärtusi, kaaluma neid kooskõlas planeeringu põhimõtete ja eesmärkidega ning kaasama need planeeringulahendusse (lõige 1). Riiklikes huvides toimuv planeerimine peab olema orienteeritud riiklikele

		huvidele ning võtma võimaluse korral arvesse kohalikke huve ja vajadusi (lõige 2). Kohalikes huvides toimuv planeerimine peab lähtuma kohalikest huvidest ja olema kooskõlas riigi huvides toimuva planeerimisega ning vajaduse korral teiste strateegiliste ruumilise planeerimise dokumentidega (lõige 3). Vastavalt planeerimisseaduse paragrahvile 27 on riiklike eriplaneeringute ja nende koostamise korraldaja Regionaalarengu ja Põllumajandusministeerium (lõige 7). § 95 Kohaliku eriplaneeringu ja selle koostamise korraldaja (6) on kohaliku omavalitsuse üksus, st Tõrva Vallavalitsus. Küsimusele ei ole seega vastatud.
Eeldan, et valla huvisid tervikuna võiks muuhulgas sisaldada Tõrva valla arengukava: "Tõrva valla arenguks aastateks 2020-2025 on määratletud	Tuulepargi rajamine ei ole vastuolus ühegi väljatoodud	Siin toimub info segamine: 1) See, kuidas siin vastused on esitatud, näitab selgelt, et

kriitilised edutegurid, mille peamised eesmärgid on elanike heaolu, valla konkurentsivõime suurendamine ja valla väärtuspõhine areng. • Töökohtade suurem arv, maaelu tegevuste mitmekesistamine ja mahemajanduse laiendamine: majandusstruktuuris domineerivad traditsioonilised ja tööjõumahukad tootmisharud (nt põllumajandus, metsandus, toiduainetööstus), mistõttu on oluline ... maamajanduses väike- ja keskmise suurusega ettevõtete toetamine ja mitmekesistamine. • Elukeskkonna arendamine: arendada Tõrva valda väärt elukohana, mis loob eeldused elanike arvu säilitamiseks ja tagasirändeks. Propageerida maal ja väikelinnas täisväärtuslikku elamist. • Mulgi identiteedi kui unikaalse pärandkultuuri eelise kasutamine valla konkurentsivõime kasvatamisel. • Külastuse sihtkoha arendamine: tuleb silmas pidada, et Lõuna-Eesti eristub tervikuna huvitava loodus- ja kultuuripärandi ning omanäoliste kultuurilis-ajalooliste identiteedipiirkondade rohkuse poolest. → Kuidas sobitub käesolev eriplaneering kokku eelpool nimetatud eesmärkidega, mida arvestavad oma lühi- ja pikaajaliste eesmärkide seadmisel ka Tõrva valla elanikud ja kohalikud ettevõtted?	valdkonnaga. Kui tahta tuulepargis näha negatiivset, siis selle suurim mõju on visuaalne mõju – tuuleparki ei saa ära peita; tuulepargi muud mõjud on oskuslikul planeerimisel leevendatavad ning igal juhul on tuulepargiga elektri tootmine väiksema keskkonnamõjuga kui Eestis suuresti kasutusel olnud põlevkivist elektri tootmine. Kui tahta tuulepagis näiteks taanlaste eeskujul näha positiivset, siis Taanis on kümneid aastaid toimunud turism energiamajanduse valdkonnas ja Taani inimesed on uhked oma keskkonnasäästliku käitumise	dokumendi autorid annavad kriitikale juba isikliku hinnangu. See aga ei ole KSH ülesanne. Planeerimine peaks olema huvide tasakaalustamine, mitte mingi etteantud arvamuse nõudmine. See, muide, mõjub äärmiselt ebaprofessionaalselt ja tekitab küsitavusi dokumendi erapooletuse osas! Samuti ei ole vastus kooskõlas planeerimisseaduse sisuga. 2) Viide Taanile ei ole selles kontekstis üldse mõttekas ja tundub, et see on õhust välja võlutud. Taani toodab suurema osa oma tuuleenergiast avamerel ja isegi maismaa tuuleenergia tootmine on palju efektiivsem, kui see siin Valgamaal kunagi hakkaski olema. See tuleneb peamiselt asjaolust, et Taani on ümbritsetud merega (siinkohal võib atlas olla abiks!). Lisaks on Taanis elanikkonnale ka muid kompensatsioonimudeleid kui
---	---	--

	osas. Tuulepark loob juurde mobiiltelefon. Planeeringuprotsessis on kõigil võimalus oma arvamust avaldada. töökohti ja tagab nii ehitus- kui hooldustegevust ka kohalikele ettevõtetele. Muijal maailmas, nii põhjas kui läänes, on elektrituulikud sobitatud metsa- ja põllumajandusliku tootmisega ning tuuleparkidest tulenev keskkonnatasu abiks kohalikel omavalitsustel nende kahanemise olukorras väljakujunenud teenuste standardi tagamisel. Tuulepark ei hävita mulgi identiteeti, nagu ei ole seda teinud autostumine või mobiiltelefon.	1% keskkonnamaks: Taanis on tuulegeneraatorite ehitajad kohustatud pakkuma 4,5 km raadiuses asuvatele elanikele 20% kinnistuosadest müügiks. Lisaks sellele makstakse elanikele, kelle maa eeldatavalt kaotab turbiini ehitamise tõttu väärtust, heldelt rahalist hüvitist. Seega kui siin öeldakse, et Taanit kasutatakse eeskujuks, siis eeldan, et see kehtib ka Taanis kohaldatavate rahaliste toetuste kohta mõjutatud kodanikele. Kas dokumendi autor on sellega nõus? 3) See, kuidas tuulepargi ehitamisest tingitud maastiku kadumist võrreldakse mobiiltelefoniga, näitab, et dokumendi autor ei ole üldplaneeringut uurinud. Mulgimaa maastiku väärtus on selgelt väljendatud üldplaneeringus. Näitena tsiteerin üldplaneeringut (peatükk 6.4 Väärtuslikud maastikud): "Väärtuslikud maastikud on määratud Valga
--	---	--

	Planeeringuprotsessis on kõigil võimalus oma arvamust avaldada.	maakonnaplaneeringu 2030+ alusel. määratud. Need on maastikud: ... - kus inimese mõju on olnud väike (suured looduslikud massiivid)." Lisaks on üldplaneeringus huvitav lõik päikeseparkide rajamise kohta: . "Elektrivõrgu toitmise eesmärgil rajatud päikesepargid (st mitte teenindavad hooned) ei ole üldjuhul lubatud Natura 2000 võrgustiku aladel, väärtuslikel maastikel ja rohelistes võrgustikes." Huvitav, mil määral tuleks siinkohal teha vahet päikeseparkide ja tuuleparkide vahel, sest tuulegeneraatorite visuaalne mõju on palju suurem kui päikeseparkide oma. Võin siinkohal ainult korrata seda, mida olen juba varem kirjutanud: Tutvuge põhjalikult üldplaneeringuga, enne kui alustate detailplaneeringuga!
--	--	---

		Vastuseks Tõrva valla vastusele: „<i>Kui tahta tuulepargis näha negatiivset, siis selle suurim mõju on visuaalne mõju – tuuleparki ei saa ära peita.</i>” Ma loodan, et see lause ei ole tõsiselt mõeldud! Tuuleparkide suurim mõju on <u>mõju loodusvaradele</u>, mille tõttu on KSH analüüs kohustuslik!